

کتابشناسی سیر مطالعاتی
عقاید و کلام اسلامی
دوره عمومی

عنوان کتاب: آشنایی با علوم اسلامی (بخش کلام)

پدیدآورنده: رضا برنجکار

مشخصات نشر: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها - مؤسسه فرهنگی طه، سال ۱۳۹۴، قم

این کتاب به منظور معرفی سه علم مهم از علوم اسلامی (کلام، فلسفه و عرفان) برای دانشجویان الهیات و طلاب علوم دینی، در قالب دو واحد درسی تدوین شده است. در بررسی هر علم، نخست کلیاتی همچون: تعریف، موضوع، فایده و روش علم مورد بحث قرار گرفته تا پیش از ورود به مسائل مهم آن، دورنمایی از علم ارائه شود و دانش پژوه با جغرافیای بحث آشنا گردد. یکی از ویژگی‌های این کتاب این است که تاریخچه مختصر پیدایش هر علم را در جهان اسلام و نیز تاریخ پیدایی مکتب‌های مختلف را مطرح کرده است. نویسنده محترم تلاش کرده تا درباره هر مکتب، مبانی و آرای مهم آن را ذکر کند و مشخصه‌های اصلی آن مکتب را برشمارد. بیان روشن و به دور از پیچیدگی، استفاده نکردن از اصطلاحات فنی، تکیه بر آرای مشهور، ذکر منابع دست اول در قسمت یادداشت‌ها، انتقال مباحث پیچیده‌تر به قسمت یادداشت‌ها برای استادان و علاقه‌مندان از ویژگی‌های این اثر است. عنوان‌های فصل‌های علم کلام این کتاب بدین قرارند: کلیات علم کلام، نخستین حوزه‌های کلامی، معتزله، اهل‌الحديث، اشاعره، ماتریدیة و شیعه. چاپ یازدهم این کتاب را سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت) با همکاری مؤسسه فرهنگی طه در ۱۸۴ صفحه (بخش کلام، هفتاد صفحه) در سال ۱۳۹۴ روانه بازار نشر نموده است.

 عنوان کتاب: درآمدی بر علم کلام*

 پدیدآورنده: علی ربانی گلپایگانی

 مشخصات نشر: انتشارات دارالفکر، سال ۱۳۹۵، قم

نویسنده در کتاب «درآمدی بر علم کلام»، ضمن ارائه تعریفی از علم کلام و موضوع آن، اهداف علم کلام و منزلت این علم نزد متکلمان مسلمان را بیان کرده، و روش‌های بحث در علم کلام و رابطه این علم با علوم دیگر، مانند منطق، فقه، اصول فقه، تفسیر و اخلاق و فلسفه و تمایز این علوم را با علم کلام بررسی کرده است. در ادامه، نگراننده به تاریخ علم کلام و تحول و پویایی این علم و نقش ترجمه در گسترش و تطور این علم اشاره نموده، و نظریات مهم در علم کلام جدید را مطرح کرده است. در بخش دوم به معرفی مذاهب کلامی پرداخته، و مذهب کلامی شیعه اعم از شیعه امامیه، زیدیه و اسماعیلیه و عقاید کلامی آنها به ویژه در مبحث امامت را بررسی کرده است. آن‌گاه به معرفی مذاهب کلامی غیر شیعی مانند اهل حدیث و ظاهرگرایان، مذهب معتزله، مذهب اباضیه، مذهب اشعریه، مذهب ماتریدیه و مذهب وهابیت پرداخته، و مهم‌ترین عقاید کلامی آنها را بیان کرده است. وی تفکرات انحرافی وهابیت و نظریه پردازی ابن تیمیه در تبیین مصادیق شرک را مورد نقد و ارزیابی قرار می‌دهد.

انتشارات دارالفکر چاپ اول این کتاب را در سال ۱۳۹۰ در ۲۲۸

صفحه منتشر کرده است.

عنوان کتاب: درسنامه تاریخ تشیع

پدیدآورنده: غلامحسین محرمی

مشخصات نشر: مرکز نشرهاجر، سال ۱۳۹۵، قم

کتاب «درسنامه تاریخ تشیع» شامل بسیاری از حوادث شیعی است و نگاهی نسبتاً جامع به سیر تاریخی تشیع دارد که در بردارنده مراحل، عقبه‌ها و گذرگاهی است که شیعیان از آغاز تا دوره صفویه پشت سر گذاشته‌اند.

در این کتاب - که جنبه‌ای آموزشی داشته و در سی درس به صورت درسنامه تدوین شده و متن درسی دروس حوزه‌های علمیه خواهران در نظر گرفته شده - به ابعاد مختلف تاریخ شیعه و فراز و نشیب‌های آن پرداخته شده است. در ابتدای کتاب به بررسی معنای لغوی و اصطلاحی شیعه و آغاز شکل‌گیری آن پرداخته شده و سپس دیدگاه‌های مختلف در مورد منشا پیدایش آن از زمان حیات رسول خدا ﷺ و گسترش آن در زمان حیات امام علی (ع) و عصر ائمه اطهار (ع) مورد ارزیابی قرار گرفته است. در همین زمینه، نویسنده به ادوار مختلف تاریخ اسلام از زمان شکل‌گیری شورای سقیفه، به قدرت رسیدن خلفای سه‌گانه، ظهور امویان و عباسیان اشاره کرده و برخی از قیام‌های شیعی در این دوران به ویژه بعد از واقعه کربلارا مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است. همچنین به گستره جغرافیایی تشیع، کانون‌های تجمع شیعه در طول تاریخ اسلام در نقاط مختلف

از سرزمین‌های اسلامی، سابقه شیعه در عزاداری برای امام حسین علیه السلام و شکل‌گیری حکومت‌های شیعی اشاره نموده و دیدگاه و فرهنگ تشیع در زمینه دعا و زیارت را تبیین نموده است.

گفتنی است که این کتاب در ۴۳۶ صفحه به نگارش درآمده و توسط مرکز نشر هاجر در سال ۱۳۹۵ منتشر شده است.

 عنوان کتاب: تاریخ امامت

 پدیدآورنده: اصغر منتظرالقائم

 مشخصات نشر: دفتر نشر معارف، سال ۱۳۸۶، قم

از دیدگاه شیعیان، امامت، ریاست عامه الهی است که بر جانشینی پیامبر، حفظ شریعت و تداوم هدایت الهی استوار است. در رهیافت تاریخی، اندیشمندان فرهنگ و تمدن اسلامی، امامت را نخستین مسئله سرنوشت ساز در تاریخ اسلام دانسته و کوشیده اند با ابزارها و روش های رایج در دانش تاریخ، به تحلیل آن پردازند که آیا رسول خدا ﷺ شخص خاصی را پس از خود برای تصدی امر امامت معین و مشخص ساخته است یا خیر؟

براین اساس کتاب در یک مقدمه و هفت فصل به شرح زیر تنظیم شده است: فصل یکم، امام علی علیه السلام از تولد تا خلافت، فصل دوم، روزگار خلافت امیر مؤمنان علی علیه السلام، فصل سوم، دوران امامت حسنین علیهم السلام، فصل چهارم، دوران امام سجاد علیه السلام و پیامدهای واقعه عاشورا، فصل پنجم، دوران شکوفایی فرهنگی امامت، فصل ششم، دوران امام کاظم و امام رضا علیهم السلام و فصل هفتم نیز به دوران وکالت و سفارت می پردازد. نویسنده تلاش نموده است که در نگارش این کتاب از منابع درجه اول و معتبر شیعه و اهل سنت استفاده نماید.

این کتاب در ۲۷۲ صفحه، از سوی دفتر نشر معارف (وابسته به نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه ها) در سال ۱۳۸۶ منتشر شده است.

عنوان کتاب: شرح حدیث عرض دین

کتاب پدیدآورنده: لطف الله صافی گلپایگانی

مشخصات نشر: انتشارات دلیل ما، سال ۱۳۹۵، قم

عرضه دین بر بزرگان دین شناس یکی از راه‌هایی که با آن می‌توان به درستی شناخت عقاید و مطابقت آن با وحی، هدایت قرآن کریم و تعلیمات اسلام آگاه شد و به اطمینان رسید.

یکی از کسانی که به عرضه اعتقادات خویش به امام معصوم علیه السلام پرداخت، حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام است. ایشان به خدمت امام هادی علیه السلام رسیده، عقاید و اصول دین خویش را برایشان عرضه کرده و حضرت، ایمان عبدالعظیم علیه السلام را تأیید نموده است.

آیت الله صافی گلپایگانی در کتاب شرح حدیث عرض دین به این موضوع پرداخته است. در بخش مقدمه این کتاب آمده است: اعتقاد به عقاید حقه از مبدأ، معاد، نبوت و امامت، سبب سعادت و آرامش قلب، رفع اضطراب و نگرانی و موجب امیدواری و خوش بینی به حیات و حرکت به سوی رستگاری و فوز و فلاح است و شاید هیچ حاجت و درخواستی از درگاه خداوند متعال، سعادت بخش‌تر و راحت‌افزاتر از سه حاجت ایمان، یقین و رضا نباشد.

نویسنده در شرح حدیث، مطالب خویش را در دو بخش سامان داده است. ایشان در بخش نخست، با بررسی پیشینه عرض دین بر بزرگان و دین‌شناسان، این مسئله را در عصر حاضر نیز بررسی می‌کند و آن

را امری ضروری می‌شمارد. در بخش دوم، به شرح حدیث پرداخته
الفاظ حدیث را جمله به جمله به طور اختصار ترجمه کرده و نکات
آن را جداگانه و به تفصیل در چهارده بند بررسی کرده است. بررسی
سند و لفظ حدیث، از دیگر مطالب نوشتار است.
کتاب فوق از سوی انتشارات دلیل ما در ۱۱۲ صفحه، در سال
۱۳۹۵ روانه بازار کتاب شده است.

 عنوان کتاب: دروس اعتقادی

 پدیدآورنده: سید جعفر سیدان

 مشخصات نشر: موسسه معارف اهل بیت علیهم السلام، سال ۱۳۹۵، قم

کتاب «دروس اعتقادی» مجموعه مباحث اعتقادی است که در حدود سال ۱۳۶۸ شمسی در جمع دبیران دبیرستان‌های استان سیستان و بلوچستان تدریس شده است که پس از جمع آوری به صورت کتاب منتشر گردیده است و در آن از مباحث اختلافی عقاید و نقد نظریات پرهیز گردیده؛ چرا که مقصود بیان یک سلسله عقاید شیعه به صورت مختصر و نسبتاً روان بوده است. این کتاب در چاپ جدید به صورت کامل نوآفرینی شده است.

مباحث کتاب در چهار بخش ارائه شده است: بخش اول مباحث هستی‌شناسی (خداشناسی) مطرح شده است که در آن از آفریدگار جهان، بحث صفات و اقسام توحید سخن به میان آمده و بخش دوم به پیامبرشناسی (راه و برنامه‌شناسی) اختصاص یافته و نبوت و عصمت بیان شده است. بخش سوم کتاب در باره امامت است و امامت خاصه، امامت سایر ائمه علیهم السلام تا حضرت مهدی علیه السلام، دلیل‌های منکرین امامت بلا فصل حضرت علی علیه السلام و پاسخ آن و شخصیت و امتیازات ائمه معصومین علیهم السلام، عناوین مباحث آن است.

بخش چهارم به معادشناسی و انسان‌شناسی اختصاص یافته و در آن از زندگی انسان بعد از مرگ، قبر و سؤال قبر و عذاب و ثواب در قبر، قیامت و مسائل مربوط به قیامت، معاد جسمانی و بهشت و دوزخ گفت و گو شده است. این کتاب در ۳۲۰ صفحه، از سوی موسسه معارف اهل بیت علیهم السلام در

سال ۱۳۹۵ منتشر شده است.

عنوان کتاب: مبانی خداشناسی

پدیدآورنده: محمد محمدی ری شهری

مشخصات نشر: انتشارات دارالحدیث، سال ۱۳۹۴، قم

مباحث مطرح شده در این اثر، درباره اساسی‌ترین اصل از اصول عقاید اسلامی، یعنی اصل توحید و شناخت خدا است. بیشتر مطالب کتاب، چندین بار توسط نویسندگان، تحت عنوان «درس‌هایی از اصول عقاید اسلامی» تدریس و از شبکه دوم سیما جمهوری اسلامی در ۴۷ قسمت پخش شده و سپس به همان ترتیب برای چاپ تنظیم گردیده است. در آغاز این مجموعه مطالبی درباره خداشناسی، خودشناسی و دوستی با خدا مطرح شده سپس پنجاه و نه حکایت و روایت داستانی درباره قدرت حق، و شناخت پروردگار فراهم آمده است. شناخت خدا از طریق حس، آیات الهی در آفرینش حیوانات، آیات الهی در آفرینش زمین، آیات الهی در آفرینش گیاهان، خورشید، دریا، کوه‌ها، آب، ابر، باد و باران، آیات الهی در آفرینش آسمان، شناخت خدا از طریق قلب، موانع خداشناسی و مراتب خداشناسی عناوین برخی از بخش‌های این اثر است.

اشاره مناسب مؤلف به آیات قرآن و اختصاص دادن بخشی از هر فصل به این مهم، از جمله اموری است که می‌توان در این کتاب مشاهده کرد. یکی از ویژگی‌های این کتاب، بیان ساده و روان مؤلف است. این کتاب توسط انتشارات دارالحدیث، در ۴۹۱ صفحه در سال ۱۳۹۴ منتشر شده است.

 عنوان کتاب: منشور جاوید (جلد ۲)

 پدیدآورنده: جعفر سبحانی

 مشخصات نشر: مؤسسه امام صادق ، سال ۱۳۸۳، قم

منشور جاوید - که چهره تازه‌ای از تفسیر قرآن یا نخستین تفسیر موضوعی به زبان فارسی است - یکی از آثار و تألیفات ارزشمند آیه الله جعفر سبحانی تبریزی می باشد. در این کتاب چهارده جلدی حدود بیست موضوع از مباحث عقلی، اجتماعی و اخلاقی قرآن مطرح شده به صورت روشن و موضوعی مورد بررسی قرار گرفته است.

جلد دوم درباره توحید و مراتب آن است. این جلد در دوازده بخش تنظیم شده که عبارت‌اند از:

خداشناسی فطری، مقصود از پیمان درعالم ذر چیست؟ ذرات جهان خدا را تسبیح میگویند، براهین وجود خدا، توحید ذاتی و یگانگی وجود او، بساطت ذات و توحید صفات و توحید در خالقیت، توحید در ربوبیت و کارگردانی جهان، توحید در حاکمیت، توحید در اطاعت، توحید در تقنین و تشریح و توحید در عبادت و پرستش. نویسندگان در هر بخش، آیات مرتبط با موضوع را نقل کرده و به تفسیر و تبیین آنها پرداخته است.

این کتاب در زمستان ۱۳۸۳ از سوی مؤسسه امام صادق در ۴۹۶ صفحه منتشر شده است.

عنوان کتاب: کلام و عقاید (توحید و عدل)

پدیدآورنده: رضا برنجکار

مشخصات نشر: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی

دانشگاه‌ها - دانشگاه قرآن و حدیث، سال ۱۳۹۴، قم

کتاب «کلام و عقاید» یکی از کتاب‌هایی است که درباره توحید و عدل در منابع وحیانی به خوبی بحث کرده و رویکرد کلامی - عقلی نیز به این مساله داشته است. این کتاب که برای دانشجویان رشته الهیات تدوین شده، در پی آن است که به تبیین عقلانی آموزه‌های اعتقادی توحید و عدل بر اساس آیات قرآن کریم و احادیث پیامبر ﷺ و اهل بیت علیهم السلام بپردازد و هدف اصلی آن، نشان دادن این است که معارف کتاب و سنت، عقلی‌ترین و وجدانی‌ترین دیدگاه‌ها در مباحث توحید و عدل است.

به اعتقاد نگارنده، معارف دین، معارف عقلانی است و عقل، درستی بسیاری از این معارف را قبل از بیان دین یا پس از آن درک می‌کند. عقل فقط آن بخش از معارف دینی را درک نمی‌کند که تحت «غیب» قرار می‌گیرند و امور تعبدی نامیده می‌شوند. البته همین آموزه‌ها هم از جهتی عقلی هستند؛ زیرا وقتی آدمی با عقل، خدا و پیامبر او را اثبات کرد، عقل حکم می‌کند که سخنان تعبدی خدا و پیامبر درست است و باید آنها را واقعی دانست و به آنها معتقد شد. کتاب دارای شانزده درس است. کلیات علم کلام و راه‌های

خداشناسی درس‌های اول تا پنجم این کتاب هستند. درس ششم این اثر اسماء و صفات نام دارد. همچنین عنوان درس هفتم چگونگی کاربرد و کارکردهای اسماء و صفات الهی است. توحید، مراتب توحید، دیگر صفات الهی، عدل الهی عناوین درس‌های هشتم تا یازدهم این کتاب است.

حسن و قبح عقلی، نظریه جبر، تفویض و امر بین الامرین، قضا و قدر و بداء، شرور و عدل الهی و سعادت و شقاوت عناوین پنج درس آخر این کتاب هستند.

این کتاب به همت سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت) و دانشگاه قرآن و حدیث در ۲۰۸ صفحه در سال ۱۳۹۴ روانه بازار کتاب شده است.

عنوان کتاب: خداشناسی (مجموعه کتب آموزشی معارف

قرآن جلد ۱)*

پدیدآورنده: محمد تقی مصباح یزدی

مشخصات نشر: انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام

خمینی (ره)، سال ۱۳۹۴، قم

معارف قرآن مجموعه کتاب‌هایی است که در آن، علامه مصباح یزدی به دسته‌بندی موضوعی آیات قرآن کریم پرداخته‌اند و از جمله آثار ابتکاری و بدیع ایشان محسوب می‌شود. این کتاب بخش اول از مجموعه مباحث معارف قرآن است که پس از بازنگری و تحقیق مجدد، به صورت متن درسی و برای ۳ واحد درسی تدوین شده است.

در بخش خداشناسی که اولین بخش از درس‌های تفسیر موضوعی قرآن کریم است، مباحث مهمی از این دست مورد بررسی قرار گرفته است. روش آرایه بحث در این کتاب که در ۳ فصل و نوزده درس تنظیم شده، بر شیوه تفسیر موضوعی استوار است و در هر یک از مسایل و موضوعات، آیات قرآنی مربوط استخراج، دسته‌بندی، بررسی و تفسیر شده است. فصل اول این کتاب با عنوان «شناخت خدا»، به مفهوم‌شناسی و اهمیت شناخت خدا، شناخت خداوند در قرآن، انواع معرفت و گرایش به خدا، اقسام و مراتب خداشناسی، حد شناخت حضوری و حصولی خداوند اختصاص یافته است.

در فصل دوم کتاب با عنوان «توحید» به بیان مفهوم، مراتب توحید، ارزش مراتب توحید، قرآن و استدلال بر توحید و اقسام توحید در اصطلاح فیلسوفان و متکلمان پرداخته شده است.

در فصل سوم که به «افعال خداوند» اختصاص یافته موضوعاتی از قبیل خلق و تدبیر و رابطه آنها، قلمرو خالقیت و تدبیر الهی، توحید افعالی و اصل علیت، فاعلیت خدا و سایر موجودات، گستره قدرت، مشیت و اراده خداوند، قلمرو قدرت خداوند و امور محال، قدرت خدا و افعال قبیح، مراد از حسن و قبح و معیار آن، بازخواست نشدن خداوند و راز آن، هدف افعال الهی، هدف از آفرینش جهان و انسان، مراتب فعل الهی با اشاره به علم، کتاب، اذن، مشیت و اراده الهی، مفهوم قضا و قدر و رابطه آنها، انواع و گستره تقدیر و قضای الهی و جایگاه قضا در افعال الهی و اراده و اختیار انسان مورد بحث قرار می‌گیرد. چاپ دوم این کتاب به همت انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) در ۶۰۸ صفحه در سال ۱۳۹۴ منتشر شده است.

عنوان کتاب: فلسفه وحی و نبوت

پدیدآورنده: محمد محمدی ری شهری

مشخصات نشر: انتشارات دارالحدیث، سال ۱۳۹۱، قم

در این کتاب کلامی با تکیه بر آیات قرآن و احادیث ائمه علیهم السلام، ضرورت ارسال وحی به پیامبران و ابلاغ آن بر مردم به اثبات می‌رسد. در مباحث این کتاب، تاریخ وحی هم‌زاد با تاریخ انسان معرفی شده و بر ظهور پیامبرانی در تمام اعصار و برای تمام ملت‌ها تأکید گردیده است. در بخشی دیگر از این نوشته از وجود پدیده مستقلی به نام جامعه و حرکت تکاملی آن بحث شده است. نویسنده مدعی است که چون انسان عامل اصلی حرکت تاریخ است و موجودی آزاد می‌باشد، سیر تکاملی جامعه نیز جبری نیست. از این رو، او عقیده به تمام پیامبران را در ردیف اعتقاد به یک جریان پیوسته تاریخی می‌شمارد و شناخت تاریخ آنان را به لحاظ تجربه اندوزی، بسیار مفید و کارا ارزیابی می‌کند. این کتاب، با الهام از قرآن کریم، شامل سلسله مباحث تحلیلی درباره فلسفه وحی و نبوت و اثبات این واقعیت که «وحی» تنها راه نجات و تکامل انسان است، می‌باشد. شناخت مدعیان نبوت و ویژگی‌های انبیاء از دیگر مسائل مطرح شده در این کتاب است.

این کتاب از سوی انتشارات دارالحدیث در ۲۴۰ صفحه در سال ۱۳۹۱ روانه بازار نشر گردیده است.

 عنوان کتاب: منشور جاوید (جلد ۱۰)

 پدیدآورنده: جعفر سبحانی

 مشخصات نشر: مؤسسه امام صادق (ع)، سال ۱۳۹۴، قم

همانگونه که قبلاً اشاره شد منشور جاوید چهره تازه‌ای از تفسیر قرآن و نخستین تفسیر موضوعی به زبان فارسی است که از آثار و تألیفات ارزشمند آیه الله جعفر سبحانی تبریزی می باشد. در این کتاب چهارده جلدی حدود بیست موضوع از مباحث عقلی، اجتماعی و اخلاقی قرآن مطرح شده به صورت روشن و موضوعی مورد بررسی قرار گرفته است.

جلد دهم این تفسیر به موضوع پیامبران در قرآن اختصاص دارد. در این جلد بعثت پیامبران از دیدگاه قرآن، علل بعثت، وحی و اقسام آن، شرایط لازم در پیامبران از قبیل عصمت و علم و دانش سرشار و طرق اثبات نبوت و... مورد بررسی قرار گرفته است. نویسنده در هر بخش، آیات مرتبط با موضوع را نقل کرده و به تفسیر و تبیین آنها پرداخته است. این کتاب در سال ۱۳۹۴ از سوی مؤسسه امام صادق (ع) منتشر شده است.

 عنوان کتاب: راه و راهنما شناسی (مجموعه کتب آموزشی معارف قرآن جلد ۴ و ۵) *

 پدیدآورنده: محمد تقی مصباح یزدی

 مشخصات نشر: انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، سال ۱۳۹۳، قم

معارف قرآن مجموعه کتاب‌هایی است که در آن، علامه مصباح یزدی به دسته‌بندی موضوعی آیات قرآن کریم پرداخته‌اند و از جمله آثار ابتکاری و بدیع ایشان محسوب می‌شود. این کتاب که جلد چهارم و پنجم از مجموعه معارف قرآن است، پژوهشی است در قلمرو مسایل نبوت‌شناسی که پس از بازنگری و تحقیق مجدد، در قالب متن درسی برای ۴ واحد آموزشی تدوین شده است. هدف اصلی کتاب ارائه دیدگاه قرآن کریم درباره مسائل مربوط به وحی و نبوت، و نیز اوصاف، وظایف و رسالت پیامبران، و خاتمیت و امامت است. در بحث انسان‌شناسی به این نکته اشاره شده که شناخت حسی و شناخت عقلانی برای همه انسان‌ها عمومیت دارد. اما آیا این دوگونه شناخت برای تشخیص راه صحیح در مسیر سعادت ابدی و رسیدن به کمال نهایی، کافی است؟ اگر این آگاهی‌ها بسنده نیست، آیا خداوند انسان را در گمراهی و سرگردانی به خود وا گذاشته یا به طریقی خاص، خلأ این شناخت را پر کرده است؟ اگر پاسخ مثبت است، آن آگاهی چیست؟ چه کسانی توان دریافت آن را دارند؟ آیا این شناخت

به دور از هر خطایی به مردم می‌رسد؟ مردم چگونه می‌توانند صاحبان این آگاهی، و ارتباط آنان با خدا را بشناسند؟ با توجه به ختم نبوت و قطع این ارتباط ویژه، هدایت مردم را چه کسانی برعهده دارند؟ کتاب پیش رو که برای پاسخ به این پرسش‌های اساسی تدوین شده، مباحث ذیل را در بردارد: مفهوم، امکان و ضرورت وحی و نبوت، اهداف و آثار نبوت و راه‌های اثبات آن، مصونیت وحی و عصمت پیامبران، وحدت دین الهی و لزوم ایمان به تمام پیامبران، شرایع الهی و مشترکات و تمایزات آن‌ها، کثرت پیامبران و تفاوت مراتب آنان، وظایف و مقامات پیامبران و اوصاف عمومی ایشان، رفتار مردم با پیامبران، سنت الهی در برخورد با اقوام پیامبران، خاتمیت، ضرورت‌ها و ویژگی‌های اسلام، و امامت.

این کتاب از سوی انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) در ۶۹۶ صفحه در سال ۱۳۹۳ منتشر شده است.

عنوان کتاب: بررسی مسائل کلی امامت

پدیدآورنده: ابراهیم امینی

مشخصات نشر: انتشارات بوستان کتاب، سال ۱۳۹۰، قم

مسأله «امامت» یکی از آموزه های بنیادین اسلامی است که از مهم ترین اصول اعتقادی نزد شیعه به شمار می رود به نحوی که در سایر عقاید و کیفیت اداره زندگی فردی و اجتماعی تأثیر فراوان دارد.

در مورد مسأله امامت دو نوع بحث وجود دارد: یکی «مسائل کلی امامت» و دیگری «تعیین مصادیق امامان برحق و ادله اثبات امامت آنان». این کتاب از جمله آثاری است که به بررسی مسائل کلی امامت می پردازد و با بیانی ساده سرفصل هایی همچون ضرورت وجود امام، شرایط و صفات امام، کیفیت انتخاب امام و مسائلی از این دست را مورد بررسی قرار می دهد. با توجه به سابقه علمی مولف و نیز روان بودن مطالب ذکر شده در کتاب، می توان گفت که این نوشتار برای عموم مخاطبین که خواستار مطالعه در زمینه مسائل مربوط به امامت هستند، بسیار مفید و مناسب است. این کتاب از یک پیشگفتار و چهار بخش با عنوان های امامت، امامت از نظر عقل، عصمت امام و علم امام تشکیل شده است.

نویسنده ابتدا با بیان مسأله سرپرستی مسلمانان در زمان رسول خدا وارد بحث شده و سپس با بررسی معنای امامت و مصداق آن و نیز ذکر ادله عقلی و نقلی، اصل ارتباط امامت با دین را تبیین کرده و در پایان اوصاف و ویژگی های شخصی امام را مطرح می کند.

چاپ پنجم این کتاب در ۳۵۰ صفحه توسط مؤسسه بوستان کتاب در

سال ۱۳۹۰ منتشر شده است.

 عنوان کتاب: حق جو و حق شناس (بازگردان و تلخیص مراجعات)

 پدیدآورنده: سید عبدالحسین شرف الدین موسوی؛ مترجم:

محمد جعفر امامی؛ بازنویسی: علی اصغر مروج خراسانی

 مشخصات نشر: بنیاد معارف اسلامی، سال ۱۳۹۳، قم

علامه شرف الدین - که سالها به دنبال راهی برای اتحاد و هماهنگی مسلمین بود - در سال ۱۳۲۹ق، در سفری به مصر با رئیس دانشگاه الازهر شیخ سلیم بشری دیدار می‌کند و نگرانی و ناراحتی خودش را درباره اختلاف و تشتت مسلمانان با او در میان می‌گذارد. شیخ سلیم از بلند نظری و اطلاعات وسیع سید شرف الدین نسبت به کتب حدیث و تفسیر و تاریخ در شگفت می‌ماند و از او درخواست می‌کند مسائل مورد اختلاف را از راه نامه نگاری با هم مطرح کنند و پرده‌های ناآگاهی را کنار بزنند.

این مناظره‌های قلمی، حدود شش ماه طول می‌کشد و در ۱۱۲ نامه به پایان می‌رسد و سرانجام به اقرار شیخ الازهر به حقانیت مکتب تشیع می‌انجامد. مجموعه نامه‌ها توسط علامه شرف الدین گردآوری شده و به عنوان کتاب مراجعات منتشر شده است. زمان مکاتبات به حدود یک قرن پیش برمی‌گردد. شیوه استدلال و منطق کتاب آن قدر قوی و روشن است که راه را برای هر کس که خواهان حق باشد، به خوبی روشن می‌کند؛ به طوری که احتمالاً هیچ عذری برای نپذیرفتن راه حق نخواهد داشت. کتاب مراجعات ده‌ها بار منتشر شده و آقای

محمد جعفر امامی آن را به فارسی برگردانده است.
کتاب حق جو و حق شناس خلاصه‌ای است از کتاب المراجعات
که توسط آقای علی اصغر مروج خراسانی گزینش و بازنویسی شده و
شامل ۷۲ پرسش و پاسخ است.
چاپ یازدهم این کتاب در ۴۳۲ صفحه توسط بنیاد معارف اسلامی
با مقدمه‌ای ارزشمند از استاد آیت الله جعفر سبحانی در زمستان
۱۳۹۳ منتشر شده است.

 عنوان کتاب: امامت تطبیقی

 پدیدآورنده: عبدالعلی موحدی

 مشخصات نشر: نشر رادنگار، سال ۱۳۹۴، قم

این کتاب به منظور مقایسه دیدگاه شیعیان و اهل سنت در باره خلافت و امامت در پنج فصل تدوین گردیده است: در فصل اول، شئون پیامبر اکرم ﷺ از جمله ابلاغ وحی و تبیین آن، هم چنین ولایت آن حضرت بازگوشده است. فصل دوم، گزارشی است از تئوری اهل تسنن در امامت و خلافت و مبانی و ادله آنان که با استناد به منابع معتبر اهل تسنن بازگوشده است. در دو فصل دیگر کتاب، خلافت و امامت از نظرگاه شیعه تبیین گردیده است و نگارنده طی آن خاطر نشان ساخته که به رغم اعتقاد اهل تسنن - که خلافت پس از رسول خدا ﷺ را فقط حاکم شدن پس از آن بزرگوار می دانند - در تفکر شیعه، امامان پس از پیامبر ﷺ، از جانب خداوند، جانشین آن بزرگوار در شئون مختلف هستند. بررسی تئوری های غیر شیعی در مسأله امامت از دیگر مباحث کتاب است که در فصل پنجم به آن اشاره شده است.

چاپ سوم این کتاب توسط نشر رادنگار در سال ۱۳۹۴ در ۲۸۰ صفحه به چاپ رسیده است.

عنوان کتاب: آیات ولایت در قرآن*

پدیدآورنده: ناصر مکارم شیرازی

مشخصات نشر: انتشارات نسل جوان، سال ۱۳۹۲، قم

این مجموعه شامل سلسله بحثهای تفسیری آیت الله مکارم شیرازی درباره آیه‌های مربوط به امامت و ولایت در قرآن مجید و بحث‌های مشروحی در ذیل آن آیات است که در ماه مبارک رمضان سال ۱۳۷۹ شمسی تحت عنوان آیات ولایت مولی امیرمؤمنان علیه السلام ایراد گردیده و توسط حجت الاسلام ابوالقاسم علیان نژادی دامغانی گردآوری شده است. این مجموعه، به زبان عربی نیز ترجمه و منتشر شده است.

در این کتاب، آیات ولایت در سه قسمت دسته بندی و تفسیر شده است: فصل اول، آیات خلافت و زعامت مسلمین (آیه تبلیغ، آیه اکمال دین، آیه ولایت، آیه اولی الامر و آیه صادقین)، فصل دوم، آیات فضایل اهل بیت علیهم السلام (آیه تطهیر، آیه مودت، آیه مباحله، آیات سوره دهر و آیه توبه آدم) و فصل سوم، آیات فضایل مخصوص حضرت علی علیه السلام (آیه لیلۃ المبیّت، آیه سقایۃ الحاج، آیه نصرت، آیه علم الکتاب، آیه مؤذن، آیه اذان، آیه محسنین، آیه پیشگامان نخستین، آیه محبت، آیه سابقون، آیه اذن واعیه، آیه صالح المؤمنین، آیه انذار و هدایت، آیه خیرالبریه و آیه حکمت). نویسنده پس از ذکر آیه شریفه، دوزنمای بحث را ارائه داده و سپس به شرح و تفسیر آیه مورد نظر می پردازد.

ناشر این کتاب انتشارات نسل جوان است که چاپ هفتم آن را در ۴۶۴ صفحه در سال ۱۳۹۲ منتشر ساخته است.

عنوان کتاب: نگین آفرینش (جلد ۱)

پدیدآورندگان: محمد امین بالادستیان، محمد مهدی حائری

پور، مهدی یوسفیان

مشخصات نشر: انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی

موعود علیه السلام، سال ۱۳۹۱، قم

کتاب نگین آفرینش، مجموعه مباحثی درباره منجی موعود و برخی از مسائل مربوط به مهدویت است که به صورت درسنامه برای دانش‌پژوهان دوره عمومی مهدویت ارائه گردیده و از یک مقدمه و هفده درس تشکیل شده است.

درسهای جلد اول این کتاب عبارتاند از: ضرورت مباحث مهدویت، کلیات امامت، امام مهدی علیه السلام، دوران پنهان زیستن حضرت، امام مهدی علیه السلام در آئینه قرآن، امام مهدی علیه السلام در آئینه روایات، غیبت امام مهدی علیه السلام و علل آن، فواید امام غایب، ملاقات، انتظار، شرایط ظهور، ظهور و نشانه‌های آن، حکومت جهانی ۱: برنامه‌های حکومت حضرت مهدی علیه السلام، حکومت جهانی ۲: دستاوردهای حکومت حضرت مهدی علیه السلام، حکومت جهانی ۳: ویژگی‌های حکومت و سیره حضرت مهدی علیه السلام، رجعت و آسیب‌شناسی مباحث مهدویت.

جلد اول کتاب «نگین آفرینش» در ۲۶۴ صفحه از سوی انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود علیه السلام در سال ۱۳۹۱ وارد بازار نشر شده است.

عنوان کتاب: سلسله مباحث امامت و مهدویت (جلد ۳)

پدیدآورنده: لطف الله صافی گلپایگانی

مشخصات نشر: دفتر نشر آثار حضرت آیت الله العظمی صافی

گلپایگانی، سال ۱۳۹۴، قم

این کتاب - که سومین جلد از سلسله مباحث امامت و مهدویت به شمار می‌رود - مطالب و مقالاتی است درباره شخصیت و غیبت و ظهور حضرت ولی عصر علیه السلام.

عناوین این کتاب شامل: نوید امن و امان، پیرامون شخصیت، زندگانی، غیبت و ظهور حضرت ولی عصر علیه السلام، بشارت‌های قرآن و احادیث به ظهور حضرت صاحب الزمان علیه السلام، اسرار و فلسفه غیبت، طول عمر حضرت ولی عصر علیه السلام، شرح و چگونگی ولادت حضرت ولی عصر علیه السلام، باورداشت مهدویت، چهل حدیث پیرامون باورداشت مهدویت، به سوی دولت کریمه، امداد غیبی و ویژگی‌های جامعه موعود است که ۷۰ صفحه از این کتاب را به خود اختصاص داده‌اند. گفتنی است که کتاب سلسله مباحث امامت و مهدویت به قلم حضرت آیت الله شیخ لطف الله صافی گلپایگانی در چهار جلد منتشر شده و چاپ پنجم آن از سوی دفتر نشر آثار حضرت آیه الله العظمی صافی گلپایگانی در سال ۱۳۹۴ روانه بازار کتاب گردیده است.

عنوان کتاب: زندگانی امام مهدی علیه السلام از ولادت تا ظهور*

پدیدآورنده: سید محمد کاظم قزوینی، مترجم: داود حسینی

مشخصات نشر: یاس بهشت، سال ۱۳۹۴، تهران

این کتاب - که موضوع امام مهدی علیه السلام را از تولد تا ظهور به عنوان یکی از مهمترین و اساسی ترین مسائل دینی مورد بررسی و تبیین قرار داده است - در ۲۴ بخش تنظیم شده که به بعضی از فصول آن اشاره می شود.

در بخش اول به معرفی اجمالی حضرت مهدی علیه السلام پرداخته است. نام و نسب بلند آوازه امام بخش دوم کتاب را به خودش اختصاص داده است. در بخش سوم، قرآن و نوید امام مهدی علیه السلام، در بخش چهارم، نویدهای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و در بخش پنجم، امامان نور علیهم السلام و نوید از امام مهدی علیه السلام به رشته تحریر در آمده است.

آیا حضرت مهدی علیه السلام دیده به جهان گشوده است؟ چگونه آن خورشید جهان افروز از برابر دیدگان نماند؟ غیبت کوتاه مدت یا غیبت صغری، نمایندگی خاص، چه کسانی در غیبت کوتاه به دیدار او مفتخر شده اند؟ غیبت کبری یا بلند مدت، چه کسانی آن حضرت را در غیبت کبری دیده اند؟ چگونه تاکنون زیسته است؟ هنگام ظهور کی خواهد بود؟ اوصاف و نشانه های او، نشانه های ظهور، مدعیان دروغین، ظهور او چگونه و از کجا خواهد بود؟ چگونه قدرت ها در برابر او سرفروزمی آورند؟ او چگونه حکومت خواهد کرد؟ زندگی در عصر ظهور امام مهدی علیه السلام، دوران حکومت درخشان او، زندگی آن حضرت چگونه به پایان خواهد رسید و نهایتاً آنگاه چه خواهد شد؟ موضوعاتی است که در بخش های دیگر این کتاب به طور مفصل مورد تبیین قرار گرفته است. انتشارات یاس بهشت ناشر این کتاب است که چاپ سوم آن را در ۱۳۹۴ با ترجمه داود حسینی منتشر کرده است.

عنوان کتاب: معرفت معاد

پدیدآورنده: علی ملکی میانجی

مشخصات نشر: انتشارات نبأ، سال ۱۳۹۲، تهران

نگارنده در این کتاب با نگاه کاربردی به قیامت می‌کوشد درسی برای دنیا ارایه دهد تا آدمیان با شور و شوقی خاص این جهان را پشت سر بگذارند. بیان و زبان این کتاب بسیار روان و ساده است، به طوری که محتوای آن برای عموم کاربرد دارد. استفاده از منابع معتبر از دیگر مزایای این کتاب است.

این اثر در چهار فصل به بیان مطالبی درباره اهمیت معاد، معانی معاد، دلایل معاد، نمونه‌هایی از زنده شدگان در دنیا، ضرورت معاد، چگونگی معاد، گستره معاد، شبهات منکران معاد، پیدایش جهان، عوالم پیشین، انسان در دنیا، انسان و حیات دنیوی، احتضار، مرگ، عالم برزخ، ارتباط عالم برزخ با عالم دنیا، نشانه‌های قیامت، نفع صور و فنای جهان می‌پردازد. مخاطبان اثر حاضر با مضامینی نظیر آفرینش نخستین، داستان اصحاب کهف، معاد روحانی، حشر فرشتگان و اجنه، عالم طینت، دنیای ملعون، روح، سکر موت، چشانندگان مرگ، سؤال قبر، قیامت صغری، مواقف قیامت، گواهی اعضای بدن، کمیت میزان، جزا در آخرت، حبط، تعدد بهشت و درجات آن آشنا می‌شوند.

این کتاب در ۴۰۸ صفحه توسط انتشارات نبأ، در سال ۱۳۹۲ منتشر شده است.

 عنوان کتاب: منشور جاوید (جلد ۹)

 پدیدآورنده: جعفر سبحانی

 مشخصات نشر: مؤسسه امام صادق (ع)، سال ۱۳۹۴، قم

همانگونه که قبلاً اشاره شد منشور جاوید چهره تازه‌ای از تفسیر قرآن و نخستین تفسیر موضوعی به زبان فارسی است که از آثار و تألیفات ارزشمند آیه الله جعفر سبحانی تبریزی می باشد. در این کتاب چهارده جلدی حدود بیست موضوع از مباحث عقلی، اجتماعی و اخلاقی قرآن مطرح شده به صورت روشن و موضوعی مورد بررسی قرار گرفته است. جلد نهم منشور جاوید درباره معاد و روز بازپسین است. در این جلد معاد در برنامه پیامبران پیشین، دلایل قطعی بودن معاد، منکران معاد و سرانجام، کیفیت معاد از نظر جسمانی و روحانی و... مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

نویسنده در هر بخش، آیات مرتبط با موضوع را نقل کرده و به تفسیر و تبیین آنها پرداخته است.

این کتاب در سال ۱۳۹۴ از سوی مؤسسه امام صادق (ع) منتشر شده است.

عنوان کتاب: عقائد استدلالی**کتاب پدیدآورنده: علی ربانی گلپایگانی****مشخصات نشر: نشرهاجر، سال ۱۳۹۳، قم**

جلد اول این کتاب مجموعه‌ای از عقاید شیعه در باب خداشناسی و افعال و صفات الهی است که به صورت استدلالی ارائه شده. در این اثر، یک دوره مسائل اعتقادی و کلامی بر پایه الهیات اسلامی و از منظر مذهب شیعه امامیه بر اساس معارف عقلی و نقلی مطرح شده و آرای متفکران اسلامی در این باره منعکس گردیده است. در این جلد به بحث درباره ضرورت خداشناسی، راه‌های شناخت خداوند از راه فطرت و برهان نظم، حدوث و امکان و وجوب پرداخته شده و اقسام توحید مانند توحید صفاتی، توحید ذاتی، توحید در خالقیت، توحید در ربوبیت و توحید در عبادت، اثبات و تبیین شده و ادله عقلی و نقلی مربوط به آنها بیان گردیده است. در ادامه به بحث درباره مهم‌ترین صفات خداوند مانند صفت علم، قدرت، اختیار، حیات، ازلی و ابدی بودن، اراده و مشیت الهی، کلام الهی، صفات ثبوتیه و سلبیه خداوند پرداخته شده و مبانی عقلی مربوط به عدل الهی و براهین عقلی مربوط به فروع آن مانند مسئله شرور، اختیار انسان، جبر و اختیار و شبهات مربوط به آن و وجوب تکلیف برای بشر و لطف برای خداوند تبیین گردیده است.

جلد دوم کتاب تبیین عقلانی مباحث اعتقادی مربوط به راهنما

شناسی و فرجام شناسی است. نگارنده در این جلد به صورت استدلالی، اصلی ترین مباحث عقیدتی را مطابق با اصول عقاید شیعه امامیه ارائه کرده و به شبهات مطرح در این زمینه پاسخ داده است. نگارنده نخست به چیستی دین و ضرورت آن اشاره نموده و سپس به بحث درباره فلسفه نبوت، چیستی وحی، نبوت و عصمت پیامبران، نبوت خاص پیامبر اسلام ﷺ، مساله خاتمیت نبوت در اسلام و پویایی دین اسلام در پاسخ‌گویی به همه نیازهای بشری پردازد. وی در ادامه برخی دیگر از مهم ترین اصول اعتقادی شیعه امامیه مانند حقیقت و فلسفه امامت، صفات و شایستگی های امام، نصوص امامت در قرآن و روایات، فلسفه غیبت، بررسی شبهات مهدویت و تعداد امامان از دیدگاه شیعه را مورد بحث و بررسی قرار داده است. در بخش دیگری از کتاب مباحث مربوط به معاد، برزخ، قیامت، مرگ، معاد جسمانی، حساب و کتاب در قیامت، تجسم اعمال، مساله شفاعت و نشانه های رستاخیز بیان گردیده است.

این کتاب توسط مرکز نشرهاجر (وابسته به مرکز مدیریت حوزه های علمیه خاوران) در سال ۱۳۹۳ در دو جلد منتشر شده است.

 عنوان کتاب: آموزش کلام اسلامی *

 پدیدآورنده: محمد سعیدی مهر

 مشخصات نشر: کتاب طه، سال ۱۳۹۵، قم

کتاب آموزش کلام اسلامی، در دو جلد به منظور ارائه متنی آموزشی برای فراگیران علم کلام در سطح متوسط نگاشته شده است که جلد اول به مباحث خداشناسی اختصاص دارد و در جلد دوم مباحث راهنما شناسی (نبوت و امامت) و معاد شناسی طرح شده است. مؤلف سعی کرده تا در حد امکان هندسه کلی مباحث کلامی را در انگارهای منجسم ارائه کند و در مواردی هم به پیشینه تاریخی آن پرداخته است. بیان جایگاه و ربط بین مباحث، بیان ساده مباحث فلسفی، ارائه خلاصه مطالب در پایان هر فصل و تاکید بر نظریه مشهور علما از دیگر ویژگی‌های این کتاب کلامی است.

جلد اول کتاب بعد از بیان تعریف، روش و قلمروی علم کلام در چهار بخش به مباحث خدایابی، توحید، صفات الهی و افعال الهی می‌پردازد. اهمیت، مراتب و ضرورت بحث خداشناسی، راه‌های عمومی و اختصاصی رسیدن به خدا در قالب راه فطرت، برهان نظم و برهان وجوب و امکان از عناوین مباحث بخش اول است.

در بخش دوم، بعد از بیان معنای توحید، اقسام و مراتب توحید، مبانی توحید از دیدگاه قرآن و سنت و مباحث مربوط به شرک مطرح شده است. در بخش سوم مباحثی همچون تقسیم بندی صفات،

نظریه‌های اندیشمندان درباره امکان شناخت اوصاف الهی، راه‌های شناخت اوصاف الهی، ابعاد مختلف علم، قدرت، حیات، اراده، کلام، صدق، حکمت الهی و صفات سلبی مورد بررسی قرار گرفته است. بخش چهارم از جلد اول نیز به افعال الهی اختصاص دارد که مباحثی همچون حُسن و قبح عقلی، غایتمندی افعال خداوند، عدل الهی، قضا و قدر و جبر و اختیار در آن مطرح شده است.

جلد دوم کتاب نیز در سه بخش به مباحث نبوت، امامت و معاد می‌پردازد. در بخش پنجم مباحث مربوط به نبوت همچون فلسفه نبوت، ضرورت بعثت، راه‌های شناخت پیامبران، امتیازات پیامبران و مبحث پیامبر اسلام حضرت محمد ﷺ مورد بررسی قرار گرفته است. بخش ششم کتاب نیز به مباحث امامت اختصاص دارد که شامل مباحثی همچون تعریف امام و امامت، ویژگی‌های امام، امامت حضرت علی ﷺ و آیات مربوط به ولایت ایشان، امامان دوازده گانه و امام مهدی ﷺ است.

در بخش پایانی مسائل مربوط به معاد از قبیل اهمیت اصل معاد در کلام، معنای لغوی و اصطلاحی معاد، حقیقت انسان، مرگ، برزخ، معاد و شبهات مربوط به آن، معاد در قرآن و سنت، سیمای معاد و بهشت و دوزخ مطرح شده است.

مؤسسه فرهنگی طه این کتاب را در دو جلد در سال ۱۳۹۵ منتشر ساخته است.